Eduskunta

Valiokuntasihteeristö
Apulaispääsihteeri Timo Tuovinen

Muistio

19.3.2018

Tarkastusvaliokunnan kuuleminen 20.3.2018

Tiedustelutoiminnan valvonta
Laillisuusvalvonta: HE 199/2018 vp laiksi tiedustelutoiminnan valvonnasta ja valtion virkamieslain 7 §:n muuttamisesta
Parlamentaarinen valvonta: PNE 1/2018 vp eduskunnan työjärjestyksen ja eduskunnan virkamiehistä annetun lain 9 §:n muuttamisesta

Parlamentaarisen valvonnan valmistelu
V. 2015 siviili- ja sotilastiedustelutoimintaa koskevan lainsäädännön ja perustuslain 10 §:n valmistelun aloittaminen

Parlamentaarinen seurantaryhmä oikeusministeriön, puolustusministeriön ja sisäministeriön lainsäädäntöhankkeille

- V. 2016 tiedustelutoiminnan valvontaa koskevan lainsäädännön valmistelun aloittaminen 17.10.2016;

- Eduskunnan pääsihteeri asetti Tiedustelun parlamentaarinen valvonta –työryhmän 23.12.2016:
    - Työryhmän keskeiset ehdotukset esiteltiin puhemiesneuvostolle 9.5.2017. Työryhmän mietintö valmistui 29.5.2017 ja esiteltiin seuraavana päivänä puhemiesneuvostolle. Työryhmän mietintö ja tiedote julkaistiin 29.5.2017. Asian käsittelyyn puhemiesneuvostossa liittyvät asiakirjat on julkaistu eduskunnan verkkosivuilla ajantasaisesti.
    - Puhemiesneuvosto päätti pyytää mietinnöstä lausunnot eduskuntaryhmiltä, asianomaisilta ministeriöiltä ja muilta viranomaisilta sekä eduskunnan oikeusasiamieheltä ja useilta valtiosääntöasiantuntijoilta.
    - Parlamentaarisen ja laillisuusvalvonnan yhteensovittaminen yhdessä oikeusministeriön kanssa
    - Luonnos puhemiesneuvoston ehdotukseksi esiteltiin puhemiesneuvostolle joulukuussa 2017. Ehdotuksen käsittely puhemiesneuvostossa alkoi 6.2.2018.
    - Puhemiesneuvosto hyväksyi ehdotuksen 22.2.2018 äänestysten jälkeen.

Tiedusteluvalvontavaliokunta
- Perustetaan uusi pysyvä valiokunta: *tiedusteluvalvontavaliokunta*, jossa on 11 jäsentä ja 2 varajäsentä (TJ 7 ja 8 §).

- valiokunnan asettaminen:
    - jäsenistä ja varajäsenistä tehdään laaja turvallisuusselvitys
    - Valiokunta asetetaan hallituksen muodostamisen jälkeen, jollei eduskunta puhemiesneuvoston ehdotuksesta toisin päätä (TJ 17 §)
    - puhemiehillä läsnäolo-oikeus valiokunnan kokouksissa vain valiokunnan päätöksellä (TJ 36 §)

Valiokunnan tehtävät (TJ 31 b §)
Valiokunta toimii siviili- ja sotilastiedustelutoiminnan parlamentaarisena valvojana
- valvoo tiedustelutoiminnan asianmukaisuutta ja tarkoituksenmukaisuutta;
- seuraa ja arvioi tiedustelutoiminnan painopisteitä;
- seuraa ja edistää perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista tiedustelutoiminnassa;
- käsittelee valmistelevasti tiedusteluvaltuutetun kertomukset;
- käsittelee tiedusteluvaltuutetun valvontahavainnot

Tiedusteluvalvontavaliokunnan tiedonsaantioikeudet (HE 199/2017 vp)

- Tiedusteluvalvontavaliokunnalla on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada viranomaisilta ja muilta julkista tehtävää hoitavilta maksutta parlamentaarisen valvontatehtäviensä hoitamiseksi tarvitsemansa *tiedot* (3 §)
- Tiedusteluvalvontavaliokunnalla on oikeus saada tiedusteluvaltuutetulta ja muilta viranomaisilta sekä muilta julkista tehtävää hoitavilta maksutta tehtäviensä hoitamiseksi tarvitsemansa *selvitykset* (4 §).
- Tiedusteluvaltuutetun tulee saattaa *merkittävät valvontahavaintonsa* eduskunnan tiedusteluvalvontavaliokunnan käsiteltäväksi (18 §).
- Tiedusteluvaltuutettu antaa vuosittain eduskunnalle, eduskunnan oikeusasiamiehelle ja valtioneuvostolle *kertomuksen* toiminnastaan. Tiedusteluvaltuutettu voi antaa eduskunnalle tärkeäksi katsomastaan asiasta myös *erillisen kertomuksen* (19 §).

Tiedusteluvalvontavaliokunnan vireillepano-oikeus (TJ 31 b §)

- Valiokunnalla on oikeus omasta aloitteestaan ottaa käsiteltäväkseen toimialaansa kuuluva asia sekä laatia siitä mietintö täysistunnolle, jos valiokunta katsoo asian merkityksen sitä vaativan.
- Vrt. tarkastusvaliokunta

Valiokuntien toimialat ja tehtävät

Valiokuntien tehtävistä ja toimialoista säädetään osittain perustuslaissa (SuV, PeV, UaV, VaV, TrV), eduskunnan työjärjestyksessä; lisäksi puhemiesneuvosto on antanut yleisohjeet valiokuntien pääasiallisista toimialoista. Perustettavan tiedusteluvalvontavaliokunnan tehtävistä säädettäisiin eduskunnan työjärjestyksen 31 b §:ssä.

Valtiopäiväasioiden käsittely: asiat lähetetään valiokuntiin täysistunnosta tai puhemiehen päätöksellä (E- ja U-asiat), toisen valiokunnan lausuntopyyntö.

- Tiedusteluvaltuutetun kertomus eduskunnalle > valmistava käsittely tiedusteluvalvontavaliokunnassa
- Tiedusteluvaltuutetun on saatettava merkittävät valvontahavaintonsa tiedusteluvalvontavaliokunnan käsiteltäväksi (HE 199/2017 vp).

Siviili- tai sotilastiedusteluviranomaisten valvontaa ei ole toistaiseksi määritelty minkään valiokunnan tehtäväksi. Nykyisin perustuslaki-, ulkoasiain-, hallinto- ja puolustusvaliokunta kohdistavat suojelupoliisin ja sotilasviranomaisten yleispiirteistä parlamentaarista valvontaa/seurantaa. Valiokuntien tiedonsaanti perustuu perustuslain 47 §:ään. Uuden valiokunnan perustaminen ei vaikuta ko. valiokuntien kanssakäymiseen toimintaa ohjaavan ministeriön ja tiedusteluviranomaisten kanssa.

Valiokuntien työ yhteensovittaminen käytännössä – vrt. tarkastusvaliokunnan perustaminen PNE 2/2006 vp: Ongelmallinen tilanne voi syntyä, jos useampi valiokunta käsiteltäväkseen asian, joka on jo valmisteltavana toisessa valiokunnassa. Erikoisvaliokuntien tulee olla yhteydessä toisiinsa tällaisten tilanteiden välttämiseksi.